

Obdilia Eugenio: Un premi per als pobles indígenes que lluiten sense rendir-se

Escrit per Soledad Jarquín Edgar. SemMexico / La Independent
dimarts, 12 de novembre de 2019 16:59

Obdilia Eugenio Manuel, indígena mepha´a, no sap quan però, aviat rebrà el Premi Nacional de Drets Humans 2019 que li atorgarà la Comissió Nacional de Drets Humans, que anuncià aquest reconeixement el passat 1 de novembre.

Encara que rebre el premi "no resol els problemes del poble Mepha´a, el viu amb orgull, perquè assegura que és per a totes les dones que lluiten per la justícia, per les assassinades, per les que són violentades sexualment i per les comunitats indígenes que lluiten sense rendir-se pels seus drets humans.

En entrevista per a SemMèxico fa un recompte del seu treball com a defensora dels drets humans del poble Mepha´a, davant les incursions de l'exèrcit i més tard la irrupció de narcotràfic.

"Avui l'exèrcit mexicà és als carrers, però primer s'hauria de fer-hi neteja perquè també hi ha corrupció, la qual cosa ha derivat en constants atacs als pobles indígenes en no respectar els drets humans. Ens veuen com a delinqüents quan només defensem els nostres drets i per això som perillosos, però els perillosos són uns altres i a aquests no els fan res".

Des de nena va conèixer els problemes i va aprendre aviat que havia de sumar-se a la defensa dels drets humans, tasca que s'ha convertit en la seva vida, malgrat els riscos que li ha implicat en enfrontar-se als poders fàctics que prevaleixen a Guerrero.

A la fi dels vuitanta, a Barranca Guadalupe, una epidèmia de xarampió va provocar la mort de més de 40 dels i de les seves habitants, la majoria de dones joves i dones embarassades, nenes i nens, entre elles dos dels seus germans. Persones que no van ser vacunades perquè ni tan sols arribaven els serveis de salut en les campanyes de vacunació.

La població d'escassos habitants estava aïllada per falta de camins, la gent havia de caminar fins a sis hores per arribar a la capçalera municipal de Ayutla de los Libres i no hi havia escoles, recorda.

La pobresa i la falta d'oportunitats s'aguditza amb la violència que en iniciar la dècada dels noranta genera la presència de l'exèrcit mexicà, com la violació a quatre dones que mai es va denunciar per temor de la població.

Amb 12 anys el seu pare la va enviar a casa d'unes persones conegudes perquè ella pogués estudiar la secundària i la preparatòria, durant tot aquest temps va ser objecte de diferents actes de discriminació per la seva condició de dona indígena. I va ser el seu pare, qui va insistir que havia de fer cursos alternatius, les seves primeres lliçons sobre drets humans les va aprendre en el llavors Institut Nacional Indigenista.

Les tragèdies

Anys més tard, la tragèdia va tornar a la zona, quan 11 joves del Toll, van ser assassinats per membres de l'exèrcit mexicà, un altre fet que també va provocar reaccions en la població i ella no en va ser aliena, perquè la zona pràcticament va ser militaritzada, amb reraguardes en els camins que provoquen por i també indignació.

Obdilia Eugenio: Un premi per als pobles indígenes que lluiten sense rendir-se

Escrit per Soledad Jarquín Edgar. SemMexico / La Independent
dimarts, 12 de novembre de 2019 16:59

Conjuminat a això, es cometien altres abusos que van des de la destrucció dels habitatges, la matança dels animals domèstics i fustigació, i fins a l'esterilització de 14 homes de la població de Camalote, comunitat veïna de Barranca de Guadalupe, i d'altres de la mixteca guerrerense.

Els van enganyar, diu, els van dir que els donarien beques per als seus fills i altres suports, fins i tot van assegurar que construirien un hospital, quan es van adonar del que havia passat ho van denunciar davant la Comissió Estatal de Drets Humans, que després va fer una recomanació.

Obtilia Eugenio Manuel, Marcelina Eugenio Neri, Cuauhtémoc Ramírez Rodríguez i altres persones de la zona van decidir el 1999 conformar l'Organització de Pobles Indígenes Mepha'a per denunciar els atropellaments que sofria el poble, principalment, per part dels militars

La seva primera missió, explica en entrevista per a SemMèxico, va ser informar la població sobre els drets humans i la responsabilitat dels governs, aviat la idea s'havia disseminat a la regió, **Inés Fernández** i **Valentina Rosendo**, eren les representants en les poblacions de Barranca Tecuani i de Barranca Bejuco.

Obtilia Eugenio Manuel diu que en el seu caminar es van trobar també amb fets de violència contra dones. Ella les encortajava a que no es deixaran, que tenien drets, al principi li feien poc cas, després moltes van denunciar davant les autoritats a les seves parelles.

Les represàlies van venir l'una rera l'altra. El seu germà va ser denunciat pel suposat assassinat d'una persona. Ell acabava de complir la majoria d'edat quan va ser detingut i, després de demostrar la seva innocència, va sortir lliure dos anys després.

Al gener de 2002, l'organització va ser legalment constituïda, i fou aquest mateix any quan, en fets diferents, els soldats van violar de manera tumultuària a **Inés Fernández** i **Valentina Rosendo**, i a diferència del que anys enrere havia succeït, aquesta vegada van decidir denunciar els fets.

Violència sexual dels militars

Obdilia Eugenio: Un premi per als pobles indígenes que lluiten sense rendir-se

Escrit per Soledad Jarquín Edgar. SemMexico / La Independent
dimarts, 12 de novembre de 2019 16:59

El 16 de febrer va ser torturada sexualment Valentina Rosendo, a qui els soldats li exigien que reconegués a una persona. "Van baixar a Ayutla, on ja teníem una oficina de l'organització, vam anar davant el Ministeri Públic, però ningú volia rebre la denúncia. Vam haver de parlar amb el president de la Comissió Estatal de Drets i només així van acceptar la declaració".

Un mes després va ser violada Inés Fernández a Barranca Tecuani, "que va arribar a Ayutla amb febre, molt malalta", diu l'entrevistada que recorda aquells dies en què el Ministeri Públic de nou es negava a rebre la denúncia i van tenir una confrontació davant la insistència d'un perit mèdic que volia revisar-la i Obdilia Eugenio Manuel, qui feia les vegades de traductora, s'hi va oposar.

Van passar molts anys perquè les dues dones tinguessin justícia, perquè "al nostre país no hi ha justícia, la resposta va venir a través de la Cort Interamericana de Drets Humans, encara que la realitat és que la justícia encara no ha arribat.

Un any després, l'organització va sofrir la pèrdua d'una de les seves fundadores, quan va ser assassinada **Marcelina Eugenio Neri**, juntament amb la seva mamà i els seus dos germans. "Estaven treballant en el seu milpa", la qual cosa va portar a Obdilia Manuel a emprendre de nou el tortuós camí de la justícia, una tasca que es repeteix una vegada i una altra.

El 2008, representants de comunitats mixtecas i mepha'a van assistir a una reunió a la capçalera municipal Ayutla dels Lliures, quan tornaven a les seves comunitats cinc van ser detinguts acusats d'haver assassinat a qui servia d'informant a les tropes militars. Fins i tot, diu, hi havia altres 16 ordres d'aprehensió. Es va tractar, diu, de presos polítics.

Recorda que ella havia estat parlant amb dos dels detinguts i 10 minuts després va ser informada de la detenció per una trucada anònima on li van advertir que si continuava denunciant també seria detinguda. "T'estem vigilant", van advertir-li.

En aquella ocasió els seus companys van decidir treure-la del municipi en un vehicle, però van ser aconseguits alguns minuts després per un altre vehicle, des del qual els van disparar. Van aconseguir amagar-se i van haver de ser auxiliats per policies federals de camins els qui els

Obdilia Eugenio: Un premi per als pobles indígenes que lluiten sense rendir-se

Escrit per Soledad Jarquín Edgar. SemMexico / La Independent
dimarts, 12 de novembre de 2019 16:59

van rescatar. Encara que van posar una denúncia mai es va detenir als responsables.

El llavors governador **Zeferino Torreblanca** del PRD era emfàtic a assegurar que els detinguts eren responsables de l'assassinat de l'informant i s'oferí a brindar-li protecció al cacic

Rogaciano Alba Álvarez

. Obdilia Eugenio sosté que Torreblanca sempre va discriminar a la població indígena.

Per a la dirigent Mepha´a les amenaces es van empitjorar. "Em deien que deixés de denunciar als militars, que estaven enutjats i que es volien venjar". "Em trobaven al carrer, anaven vestits de civils, i m'assenyalaven: Tu ets Obdilia, deixa de denunciar", li deien. O la trucaven al telèfon de l'oficina on també li deixaven notes per sota de la porta citant-la en un lloc, però advertint-li que no havia d'avisar-li a ningú.

12 anys de viure amenaçada

Obdilia Manuel Eugenio, avui Premi Nacional de Drets Humans, ha viscut sota amenaces almenys els últims 12 anys. El 19 de febrer després de rebre una amenaça fou una "desapareguda" durant diversos dies, juntament amb un company de l'organització.

Al novembre de 2018, **Manuela Eugenio** va ser nomenada representant de la seva comunitat, inquieta, va decidir juntament amb altres representants realitzar un recorregut per a supervisar la destinació final dels diners i les obres públiques, fins que es van topar amb una sèrie d'irregularitats, com a obres inconcluses, fet que provocar l'enuig del supervisor de les mateixes i conèixer la notícia que qui les executava era

Antoni

o Castillo

, "un narco" de la regió.

Tan sols un dia després d'aquella reunió de manera insistent van començar les trucades des d'un telèfon cel·lular amb un número d'Acapulco, Obdilia Manuel es va negar a respondre, finalment va respondre i van tornar a amenaçar-la: "Te romperemos a tu madre", altres regidors havien rebut missatges semblants, per la qual cosa novament van presentar una altra denúncia davant el Ministeri Públic.

Obdilia Eugenio: Un premi per als pobles indígenes que lluiten sense rendir-se

Escrit per Soledad Jarquín Edgar. SemMexico / La Independent
dimarts, 12 de novembre de 2019 16:59

Obdilia és beneficiària de mesures cautelars des de 2009, per la qual cosa és custodiada per policies estatals. Enfront de les constants amenaces al febrer passat va cridar al Mecanisme de Protecció a persones defensores de drets humans i periodistes, la resposta de **Aarón Mastache** va ser "surt de la població".

Va decidir fer-ho sense avisar als seus custodis perquè no anessin darrere d'ella. Alguns companys la van traslladar a un altre municipi, des d'on va continuar sola amb **Hilario Cornelio Castro**, qui recentment havia estat nomenat en substitució d'ella com a dirigent de l'Organització de Pobles Indígenes Mepha'a. Un dia després agafaria un taxi cap a Terra Acolorida i 10 minuts després un grup d'homes van fer que el xofer es detingués, els van baixar a cops. A ella li van embenar els ulls i la van mantenir en captivitat diversos dies, temps en el qual va ser colpejada repetidament i amenaçaven amb tallar-li un dit per a enviar a la seva família.

Els seus captors, diu amb un deix d'angoixa en la seva veu, li van demanar el telèfon del seu espòs **Cuauhtémoc** i li van advertir que si denunciava " le vamos a chingar a su familia".

Diversos dies després, ella diu que com a resultat de la pressió feta per diverses organitzacions nacionals i internacionals de defensors de drets humans va ser posada en llibertat en un creuer pròxim a Tierra Coloreada. "Em volien matar i estic viva gràcies a les organitzacions", reitera. Lamenta que algunes instàncies pretenguessin desprestigiar-la, prenent fer-ho amb declaracions falses embrutant el seu treball.

Lluny de la seva casa, del seu treball i del seu poble, Obdilia Manuel Eugenio se sent trista a vegades, i aquesta condició la viu com si ella hagués comès un delictes i no al contrari. El seu delictes, afegeix, va ser denunciar la permanent injustícia contra els pobles indígenes de Guerrero.

Des de llavors no ha tornat al seu poble, on hi té el seu treball i on els abusos contra el poble Mepha'a, dones o homes, continuen.

La zona, lamenta, va passar de la violència exercida per militars a la que avui executa la delinqüència organitzada, tot això permès pel propi govern, diu segura i molt seriosa.

Obdilia Eugenio: Un premi per als pobles indígenes que lluiten sense rendir-se

Escrit per Soledad Jarquín Edgar. SemMexico / La Independent
dimarts, 12 de novembre de 2019 16:59
